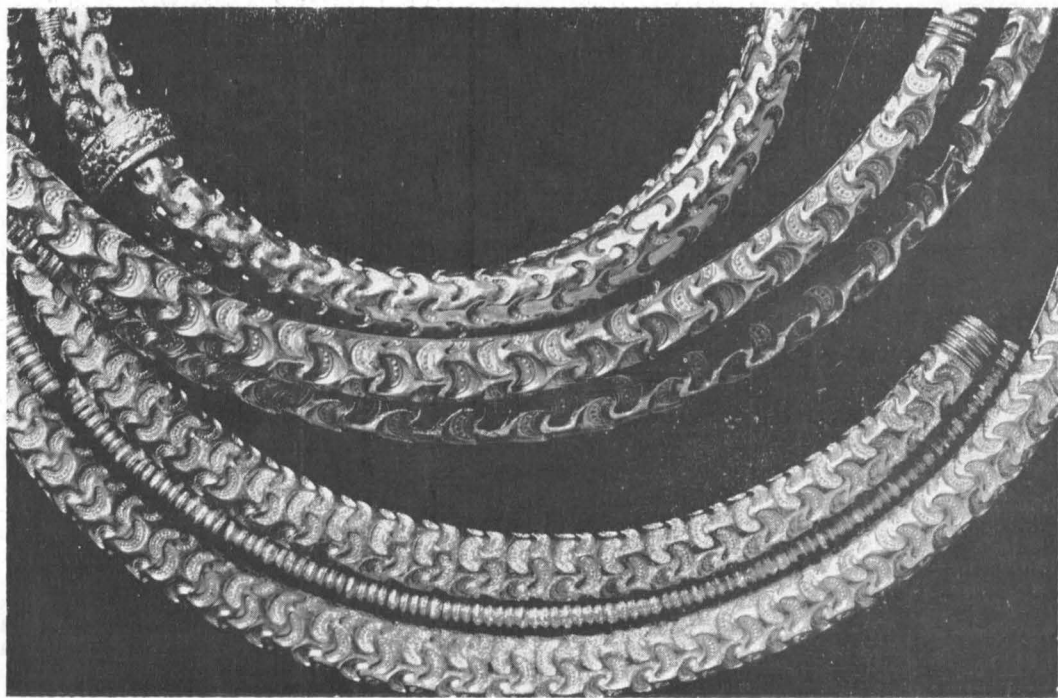

VALENTINA BUȘILĂ

Coliere de aur, descoperite în diferite localități, sec. V—VI e. n.

Sub un titlu spectaculos, ni s-a înfățișat în lunile noiembrie și decembrie la București și Cluj una din cele mai renumite expoziții din ultimii ani.

Prezentată în S.U.A., Anglia, Germania, Cehoslovacia, Franța, Italia și România, expoziția «Aurul Vikingilor» a urmat un drum lung, asemănător cu căile străbătute de făuritorii obiectelor expuse — navigatorii și comercianții războinici ai Nordului îndepărtat.

Ținuturi învăluite de cețuri și legende, cunoscute doar din rarele povestiri ale și mai rarilor

norocoși ce reușeau să se întoarcă din temerarele expediții, misterioasa Thule a lui Pytheas sau Scadinavia lui Pliniu cel Bătrîn aveau să se contureze treptat, ajungând din ce în ce mai prezente în viața contemporanilor de la începuturile acestui frământat ev de mijloc.

Din secolul V și pînă în secolele XI—XII, cînd apare configurația statală medievală cunoscută, știrile documentare privind svearii — strămoșii suedezilor de azi — și regatul lor Svearike, sînt destul de puține. Cercetările arheologice stăruitoare au scos la iveală, încă de la

Aplică de curea de bronz aurit, Vendel, Uppland, sec. VII e. n.

sfârșitul secolului trecut, cimitire cu corăbii funerare și tezaure de o deosebită valoare (Valsgärde, Ultuna, Tuna, Köping), ca și mari așezări cu o economie înfloritoare (Helgö, Birka). S-a putut preciza astfel o cronologie a epocii și alcătui un tablou al vieții sociale, economice și culturale ce oferă, deși lacunar, date extrem de prețioase pentru istoria omenirii.

Se reconstituie astfel imaginea unei societăți care, departe de a fi « barbară », a ajuns, în unele domenii ca: măiestria construirii corăbiilor — temutele drakkar, sau splendida orfevrărie, la realizări unice.

Poziția geografică defavorabilă nu a reușit să impună o izolare față de restul oikumenei. În perioada « marilor migrații » (400—600 e.n., după clasificarea istoricului suedez Bernhard Salin), nordicii parcurg Europa și Orientul apropiat cunoscând alte civilizații și popoare, însușindu-și și transmitând valorile culturale ce conveneau spiritului lor. Monetele romane de aur, cele germane, engleze, arabe de argint, sticla de Rin, brocartul italian și chiar o statueta indiană, aflate pe meleagurile Suediei arată clar că schimburile comerciale, dublate în epoca vikingilor de expediții de jaf, au contribuit, de asemenea, la vehicularea de influențe și înriuriri reciproce, fenomen existent și cu milenii în urmă.

În aceste ținuturi se dezvoltă încă din epoca bronzului o artă a prelucrării metalelor, cu rea-

lizări de pe atunci remarcabile, dar care ajunge la apogeu în primul mileniu al erei noastre. Apare acum o creație artistică originală, în care se tolesc într-o unitate admirabilă ecourile civilizației romane provinciale, ale artei celtice — cu evoluția sa ulterioară din Irlanda și insulele britanice, și mai cu seamă trăsăturile realiste ale artei scito-sarmate, cunoscută din peregrinările popoarelor germanice în stepele nord-pontice și care, la rindul său, mai păstrează reminiscențe ale torenticilor antice grecești și unele accente persane.

Încă din epoca de declin a Imperiului Roman, din contactul tot mai strâns cu Orientul se dezvoltă, mai ales în provincii, un stil animalier caracteristic, care însă va ajunge la apogeu și la forme proprii în secolul V—VI, în ținuturile nordice. Aici apare acea ornamentație zoomorfă, de o calitate artistică și tehnică incontestabile, a cărei simbolică ne uimește și azi. De o longevitate rară — aproape 700 de ani — arta orfevrilor nordici și-a păstrat elementele tradiționale nu într-o manieră statică, ci adăugându-le mereu ceva nou, dar în același stil și sens.

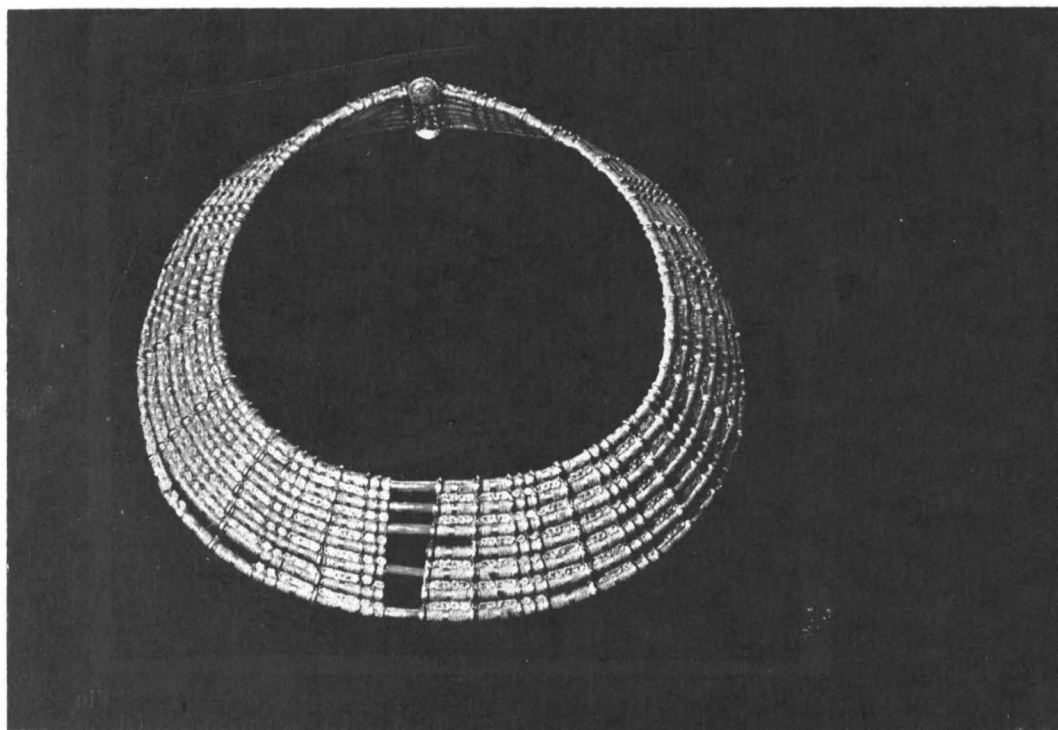
Într-un joc și o ritmicitate a liniilor evocând mișcarea veșnică a vieții evoluează tipuri cunoscute de animale sau neidentificabile, altele membre descompuse — care se îmbină și revin, după înțelesuri demult dispărute. Figuri omenști apar rar, fie în genul medalioanelor romane — un profil de împărat roman, dar și

atunci însoțit de un animal, sau mai ales ca măști — cu ochi imenși de granate, al căror schematism este foarte apropiat ca sensibilitate de sculpturile negre contemporane lor sau de arta modernă.

În fața ochilor ni se perindă podoabe fastuoase, de șefi sau de mari preoți, variate ca loc de origine, datare, (aparind și unele piese mai vechi, din secolele II—IV), material și tehnică folosite: coliere grele de aur cu măști umane și mici animale stranii (Västergötland, sec. VI), sau din sirme răsucite de argint (Öland, sec. X—XI); bracteate de aur în genul medalioanelor romane (Fardhem, sec. VI); inele, brățări, fibule (unele realizări excepționale, în secolele X—XI aparind fibulele în formă de broască țestoasă din argint, Uppland, Öland); aplice, piese de armament din bronz aurit sau fier cu incrustații de argint; vase de argint. Se poate spune că nordicii, deși folosind cu precădere aurul și argintul, au innobilat și pe celelalte metale cunoscute, creind și din bronz și fier podoabe de preț.

Este impresionant numărul tehnicilor aplicate atunci, și faptul că multe sînt încă utilizate de bijuterii moderni. Pe lângă turnare, gravare, cizelare, ciocănire, incrustație — cunoscute încă din epoca bronzului, se dezvoltă în mod deosebit filigranul și granulația (culminind în secolele V—VI cu colierele late de aur), ornamentația cloisonné — cu granate — și emailul cloisonné,

Colier de aur, Västergötland, Öland, sec. VI e. n.

Matrițe de bronz pentru imprimarea foliilor de metal, Torslunda, Țlanda, sec. VII.

care culminează în perioada vendeliană (600—800 e.n., denumită după mica localitate Vendel).

Alături de prețioasele tezaure sînt prezentate și obiectele modeste care au servit la concretizarea procesului de creație: creuzete de argilă, forme de gresie pentru turnat fibule sau aplice, uneori și cu piesele finite alături, matrițe de presare, foarfeci, ciocane, nicovale, indicații importante pentru reconstituirea etapelor de lucru.

★

Expunerea unor asemenea piese rare ridică o serie de probleme, pe care organizatorii expoziției le-au rezolvat alegînd o soluție ingenioasă, și anume prezentarea obiectelor în vitrine de plexiglas montate în corăbii de lemn, stilizate după modelul celor vikinge, obținîndu-se în felul acesta securitatea tezaurelor și ineditul atractiv.

În sălile noastre, din păcate, cadrul expozițional a fost cam sărac, corăbiile nefiind înconjurate de sculpturi și obiecte locale contemporane ca la Musée d'Aquitaine-Bordeaux și nici nu s-a folosit un ecleraj care să le pună în valoare, ca la Bratislava. Expunerea unor fotografii mari pe pereți — imagini din săpături, corăbii funerare etc. — ar fi contribuit la crearea unei atmosfere ambiante, mai ales că diapoziții

vele proiectate — o idee reușită care trebuie menținută — se refereau doar la exponate.

E locul să remarcăm aici valoarea documentară a catalogului, care poate fi socotit un model al genului. Numeroasele studii asupra istoriei populațiilor nordice, prezentarea diferitelor tehnici de lucru și stiluri de ornamentare din punct de vedere istoric, tehnic și artistic sînt extrem de utile, fiind însoțite și de tabelul amănunțit al celor 246 obiecte expuse, precum și de ilustrații.

La deschiderea expoziției, cit și la întîlnirile organizate cu istorici și reprezentanți ai presei române, au participat personalități recunoscute ale culturii și muzeografiei suedeze, ca Sven Jansson, directorul general al Antichităților regatului suedez, Olov Isaksson, directorul Muzeului de istorie națională din Stockholm, dr. Birgit Arrhenius și dr. Inga Lindeberg, conservatori la același muzeu, dr. jurist Vinos Sofka.

Cu toată durata scurtă de expunere, putem considera deschiderea acestei prestigioase expoziții și la noi în țară ca o reușită organizatorică de prim ordin și ne exprimăm speranța că și în viitor vor avea loc manifestări valoroase muzeistice. Asemenea schimburi culturale — și o expoziție de istorie românească se va deschide la Stockholm în acest an — oferă orizonturi noi studiului și permit o mai bună cunoaștere a civilizației altor popoare.